

A keleti lápibagoly lepke

Természetvédelmi helyzete

Harmadidőszaki, esetleg interglaciális reliktum; fokozottan védett faj (egyedeinek pénzben kifejezett értéke 250 000 Ft); a Natura 2000 II. és IV. számú mellékletében is szerepel; a magyar Vörös Könyv szerint a kipusztulás közvetlen veszélyébe került.

Általános leírás

A lepkefaj imágója Magyarországon semmivel össze nem téveszthető, imponáns, sötét megjelenésű, közepes méretű (a szárnyak fesztávolsága: 46-50 mm.) Egynemzedékes faj. Az imágók június végétől július végéig, éjszaka repülnek.

Tápnövény, élőhely

A keleti lápibagoly biológiájának, fejlődésmentének vizsgálatára irányuló hazai kutatások alapján nagy valószínűséggel feltételezhetjük, hogy a faj Magyarországon a rekettyefűzlápokhoz (*Calamagrostio canescentis* – *Salicetum cinereae*) kötődik. Az elmúlt évek mesterséges körülmények között végzett kutatásai szerint a lepkefaj hernyója korai fejlődési szakaszaiban (augusztustól a telelésre vonulásig) elsősorban rekettyefűzön (*Salix cinereae*) él, de elfogyaszt más fűzfajokat (*Salix*) is, így pl. a csigolyafűz (*Salix purpurea*) leveleit. A lepkefaj rekettyefűzlápokhoz való kötődését jelzi az is, hogy az eddigi tapasztalatok szerint az imágók főként rekettyefűzlápok környékén jelentek meg a fényen, illetve fénycsapdáiban.

Előfordulás

Jelenlegi ismereteink szerint Magyarország keleti részén, a Dél-Nyírségben (Debrecen keleti része, Martinka, Bánk, Nagycsere, Haláp, Vámospércs, Újléta, Álmosd, Kokad) viszonylag gyakori, de a Dunántúl egyes részeiről (Sumony, Köveskál, Gyűrűfű) is előkerült néhány példány az elmúlt évtizedben. Régi adatok ismereteseik Vörs, Balatonszentgyörgy, Tihany, illetve Önböly és Bátorliget területéről.

A Natura 2000 monitoring módszere

A lepkefaj kutatásának első lépése mindig az ismert és potenciális (lehetőleg Natura 2000 területen elhelyezkedő) élő-

helyeinek feltérképezése, lokalizálása. Ezt követően a vizsgálatra kiválasztott helyeken a lepkefaj jelenlétét kell kimutatni, amelynek ugyan több módszere is ismert, de természetvédelmi okból csak az „élvefogó” (azaz a kloroform használatát nélkülöző) UV-vödörpapda alkalmazása és a személyes lámpázás javasolt.

A faj elterjedése a világon

A lepkefaj kutatottsága elenyésző, így tudományos igénnyel csak nagyon óvatos becslést szabad tenni. Az *Arytrura musculus* Mandzsúriai-ponto-Pannon faunaelem, fűzláp faj (Varga et al., 2005), amelynek természetvédelmi értékét kiemeli különleges elterjedése. A lepkefaj erősen szaggyal (diszjunkt), délkelet-európai-kelet-ázsiai elterjedésű (Varga, 2003), amelyet igen nehéz érzékelni „emberi lép-

Keleti lápi bagolylepke (*Arytrura musculus* – Ménétériés, 1859)

Forrás: <http://lepidoptera.nature4stock.com>

téssel”. A faj viszonylag elterjedt Ázsia keleti részén (Amur vidéke, Koreai-félsziget, Japán), majd egy hatalmas, több ezer kilométeres hézagot követően az Urálban és Kelet-Európában (pl. a Fekete-tengertől északra, Duna-delta) bukkan fel újra.

A magyar állam felelőssége a faj globális megőrzése szempontjából nem kiemelkedő, hiszen a faj elterjedésének súlypontja Kelet-Ázsia pacifikus vidékén található. A hazai és az európai fauna szempontjából viszont igen fontos a lepkefaj megőrzése, hiszen jelentős állatföldrajzi színezőelemnek számít, és csupán néhány izolálódott populációban tenyészik Európában.

A faj elterjedése hazánkban

A lepkefajról nagyon kevés az ismeretünk. Magyarországon alig kutatott, így az eddigi hiányos ismereteink és a néhány rendelkezésre álló szórványadat birtokában csak óvatos becsléseket tehetünk a faj hazai elterjedését illetően.

A mai Magyarország területén először F. Daniél találta meg a lepkét a Kis-Balatonon (Vörs-Balatonszentgyörgy) 1932-ben. Ezt követően Tihanyban (Gracser, Szent-Iványi, 1940); Bátorligetben (Kovács, 1953a); Debrecenben – 1956. július 22-én egy nőstény példány az egyetem főépülete mellett, a Dóczy u. 7. szám alatti egyetemi tanári lakás hagyományos, sárga fényű izzója körül repkedett – (Varga, 1957); és végül 1958-ban a nyírségi Kék-Kálló völgyében, a Gyulataj mellett (Gergely Péter szóbeli közlése) bukkantak rá a lepkére.

A szakirodalom, illetve a budapesti Magyar Természettudományi Múzeum Lepketár közgyűjtemény példányai alapján megállapíthatjuk, hogy valaha – az 1950-es évekig – a keleti lápibagoly lepkének nagy és erős populáció éltek a Nyírség lápjában (pl. Bátorliget) és a Kis-Balaton területén (Kovács, 1953b), az 1950-es évektől azonban szinte teljesen eltűnt.

A lepke ugyan nagy ritkán megjelent egy-egy erdészeti fénycsapda, illetőleg UV-vödörpapda anyagában. Fénycsapda: 1976-Önböly, 1995-1996-1997-Sumony; míg UV-vödörpapda: 1996. június 15-én a Balaton-felvidéki Káli-medencében, a köveskáli Kornyi-tó környékén egy Klaus Kempas nevű német lepkész gyűjtötte – Németh, Szabóky, 1998; Ábrahám, 2000), ám élő lepkével egyetlen lepkész sem találkozott. Sajnos ezeken a területeken azóta sem sikerült megtalálni, bár történtek erre vonatkozóan személyes próbálkozások (Németh, Szabóky, 1998; Ábrahám, Rozner, 2005; Ábrahám, Rozner, 2006).

A 2002-es év döntő fordulatot hozott a keleti lápibagoly lepke hazai kutatásában, ugyanis 2002. június 24-én a Debrecen-Haláp külterületén található Állóhegyen Baranyi Tamás Puskás Henrik társaságában megtalálta az első 21. századi, nyírségi példányt. (Baranyi, 2003). Ettől kezdve sorra születtek a jobbnál jobb eredmények a faj nyírségi elterjedésének kutatásában (Baranyi et al, 2005).

Baranyi Tamás